

## Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1931 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om kontrollåtgärder i samband med export av smör och ägg.*

(1:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I:147 av herr Nilsson, Petrus, m. fl., likalydande med II:217 av herr Heidning m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag, att även i Kalmar måtte anordnas betryggande kontroll för export av smör och ägg,

2) I:171 av herr Örne, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det av riksdagen 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg icke må tagas i anspråk, förrän en fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll bör utövas, blivit verkställd och förelagd riksdagen för prövning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dem.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden av lantbruksstyrelsen, vilka såsom *bilaga* fogats vid detta utlåtande.

I proposition nr 266 till 1930 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till vissa åtgärder avseende mejerihanteringens och smörexportens befrämjande, varibland ingick anvisande av anslag dels för en väsentlig utvidgning av svenska smörprovningarnas verksamhet, dels ock för anläggning genom statens försorg av kyllagerhus för smör och ägg i Malmö och Göteborg.

I sitt yttrande i propositionen anförde föredragande *departementschefen* i nu angivet avseende följande.

För det svenska smörets anseende och prissättning å den utländska marknaden är det tydligen av största betydelse, att garantier i form av effektiv kontroll finnas för att endast smör av prima kvalitet exporteras. På ifrågavarande område har svenska smörprovningarna nedlagt ett förtjänstfullt arbete, vilket visat sig mycket fruktbärande med avseende på smörets kvalitativa förbättring. På grund av begränsade möjligheter har emellertid den hittillsvarande kontrollen av exportsmöret icke kunnat omfatta allt sådant smör eller utsträckas till alla de områden, å vilka

*Proposition  
till 1930  
års riksdag.*

kontroll måste anses önskvärd. För att stärka det svenska smörets konkurrenskraft på världsmarknaden anser jag därför en skärpning och utvidgning av kontrollverksamheten erforderlig och vill i princip ansluta mig till de förslag, som jordbruksutredningen i sådant syfte framlagt, avseende smörexportens koncentrerings till Malmö och Göteborg, en förstärkt kontrollorganisation, skärpning och utvidgning av smörkontrollen samt inrättandet på nämnda två platser av kyllagerhus, till vilka kontrollverksamheten skulle förläggas och varest smöret skulle förvaras och vårdas före exportens verkställande.

Smörexportens koncentrerings till Malmö och Göteborg skulle innebära, att allt exportsmör måste undergå kontroll å någondera av dessa platser före utförseln. En sådan anordning medför tydligen vissa nackdelar ur fraktkostnadssynpunkt för mejerier, så belägna att export över annan hamnplats ställer sig billigare eller vilka per järnväg exportera smör över Trälleborg och skulle nödgas låta urlasta smöret för kontroll i Malmö, varigenom den genomgående zontariffberäkningen skulle brytas. Även hamnar, som hittills förmedlat smörexport men genom koncentrerings skulle gå miste om ifrågavarande trafik, bli i viss mån lidande. Ifrågavarande olägenheter synas emellertid principiellt sett icke böra få hindra ett genomförande av den föreslagna, för hela landets jordbruk efter allt att döma synnerligen betydelsefulla åtgärden. Det synes också möjligt att i avsevärd grad lindra olägenheterna genom lämpliga åtgärder. I samband med frågan om särskilda exporttariffer bland annat för smör, vilken för närvarande är föremål för järnvägsstyrelsens utredning synes sålunda böra övervägas, i vad mån av ovan berörda orsaker framkallad fraktkostnadsökning kan jämkas eller undvikas genom lämpliga tariffbestämmelser eller särskilda fraktavtal. Uteslutet bör ej heller vara att, då särskilt starka skäl här för föreligga, undantag i något enstaka fall må kunna medgivas från den allmänna principen. Om det sålunda exempelvis skulle visa sig, att de förväntningar beträffande utvecklingen av smörexporten över Halmstad, som uttalats i inkomna yttranden och framställningar från olika myndigheter, organisationer och mejerier i Halland, komma att gå i uppfyllelse, synes smörkontroll i någon be- tryggande form böra kunna anordnas även å nämnda plats. Märkas bör här, att Hallands län i fråga om smörproduktionens storlek kommer i tredje rummet bland rikets län samt att Halmstad enligt vad inkomna utredningar och framställningar visa såväl i fråga om hamnanordningar och tillgång på kylda lokalutrymmen som möjligheter till reguljära ångbåtsförbindelser med England äger goda förutsättningar för en ordnad smörexport. Koncentreringsfrågan ställer sig ju något annorlunda i Sverige än exempelvis i Finland och de baltiska länderna, där de regelbundna sjöfartslägenheterna till utlandet äro anknytna till endast en eller ett par hamnar. Vidkommande smörexporten över Hälsingborg synes koncentrerings på grund av närbelägenheten till Malmö ej mera nämnvärt påverka fraktkostnaden. Beträffande den av förvaltningsutskottet i Gotlands läns hushållningssällskap framhållna olägenheten av gotlands- smörets återfraktning till Stockholm vid kassering å exportorten synes gälla, att risken för en sådan kassering torde kunna väsentligen förebyggas av mejerierna själva, varvid den föreslagna nya mejerikonsulentorganisationen bör kunna lämna verksamt bistånd.

Beträffande smörkontrollens omfattning ansluter jag mig till jordbruksutredningens förslag. Sålunda synes kontrollen böra dels skärpas

beträffande smörets kvalitet genom hållbarhetsprovningar minst en gång i månaden för varje exportmejeri och den s. k. veckokontrollens utsträckning till allt exportsmör, dels utvidgas å vissa andra områden, såsom smörets äkthet, smörförpackningarnas nettovikt, emballagets och förpackningarnas beskaffenhet och, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, den vid smörets framställning använda gräddens eller mjölkens pastörisering. Undersökningar rörande smörets färg och salthalt synas jämväl behövliga, bland annat till tjänst för exportörerna, liksom även tillsyn över att smöret transporteras och lagras på rationellt sätt. De för kontrollens ifrågavarande skärpning och utvidgning erforderliga bestämmelserna torde det ingå i lantbruksstyrelsens befogenhet att närmare reglera.

För kontrollens effektiva handhavande synes det erforderligt, att svenska smörprovningarna, som förutsätts fortfarande skola handhåvas kontrollen, i enlighet med jordbruksutredningens förslag utrustas med egna laboratorier, varav ett mindre i Göteborg för mera brådskande bestämningar och ett större i Malmö för utförande därjämte av mera tidskrävande undersökningar. Sistberörda undersökningar böra icke avse i egentlig mening vetenskaplig forskning utan skola uteslutande tillgodose kontrollarbetets löpande behov samt tillämpningen av vetenskapliga resultat på berörda arbete. Anslag till laboratorierna torde emellertid ej erfordras för nästa budgetår, då deras inrättande synes böra ske först efter lagerhusens färdigställande.

Med avseende på smörexportens föreslagna koncentrerings och smörets intagande i de planerade lagerhusen för kontroll och förvaring före exportens verkställande erfordras vissa reglerande bestämmelser. Det synes möta svårigheter att i sådant syfte utnyttja runmärkesrätten, då denna, åtminstone som förhållandena nu äro ordnade, tillkommer mejerierna och icke står i något direkt samband med exportörerna. Särskilda bestämmelser på ifrågavarande område synas därför erforderliga, för vilkas utfärdande Kungl. Maj:t torde böra erhålla bemyndigande.

Då kyllagerhusen utgöra en förutsättning för smörexportens och kontrollens slutliga koncentrerings på föreslaget sätt och viss tid naturligen erfordras för deras färdigställande, synes koncentrerings icke kunna genomföras förrän under budgetåret 1931/1932. På av jordbruksutredningen anförda skäl anser jag emellertid, att redan dessförinnan en skärpning och utvidgning av kontrollverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med jordbruksutredningens förslag bör ske med upprättande av en permanent kontrollavdelning i Malmö, dit smörprovningarnas huvudkontor också lämpligen bör flyttas. Graden av berörda skärpning och utvidgning torde lantbruksstyrelsen äga befogenhet att närmare bestämma.

*Riksdagens skrivelse* i anledning av propositionen jämte i vissa i ämnet väckta motioner (1930 nr 377) var i förevarande delar av följande lydelse.

1930 års  
riksdag.

Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag under punkterna 12—14 i propositionen nr 266 vill riksdagen uttala, att riksdagen delar Eders Kungl. Maj:ts uppfattning angående behovet av utvidgad kontroll över smörexporten till säkerställande av att exportsmörets kvalitet genomgående hålles på erforderligt hög nivå. De riktlinjer för kontrollens anordnande, som innehållas i Eders Kungl. Maj:ts förslag, synas riksdagen i stort sett lämpliga. Särskilt har riksdagen velat betona vikten utav, att en större

koncentration av smörexporten åstadkommes, då detta torde utgöra en väsentlig förutsättning för en effektiv exportkontroll till rimliga kostnader.

Vad beträffar det motionsvis framförda yrkandet, att möjlighet skulle beredas till export av smör jämväl över Halmstad, liksom även departementschefens uttalande i samma syfte, anser riksdagen sig icke för närvarande böra taga ståndpunkt härtill. Frågan om de hamnar, varöver smörexporten skulle få äga rum, bör underkastas ytterligare prövning. Intill dess slutgiltig ståndpunkt intagits i denna fråga, torde det få ankomma på Eders Kungl. Maj:t att medgiva de modifikationer beträffande exportens koncentrering som kunna anses påkallade.

Beträffande kontrollens omfattning finner riksdagen angeläget framhålla nödvändigheten utav, att åtgärder må vidtagas för åstadkommande av tillfredsställande transportförhållanden för smöret i vad gäller fartygstrafiken. Enligt riksdagens mening torde böra tagas under övervägande, huruvida icke förbud borde utfärdas mot transport av exportsmör å fartyg, som icke är försett med effektiva kylanordningar. Riksdagen förutsätter, att frågan härom av Kungl. Maj:t tages under närmare omprövning.

-----  
Vad angår de föreslagna kyllagerhusen kan riksdagen icke underlåta framhålla, att det otvivelaktigt skulle av flera skäl varit mera lämpligt, därest uppförandet och drivandet av ifrågavarande lagerhus kunnat omhändertagas av en exportmejeriernas egen organisation. Såsom läget nu är, lär emellertid den av Eders Kungl. Maj:t anvisade vägen vara den enda möjliga, därest dylika lagerhus, som utgöra en förutsättning för exportkontrollens anordnande i avsedd omfattning, skola komma till stånd inom den närmaste tiden.

Riksdagen finner sig i detta sammanhang böra uttryckligen betona, att avsikten med de ifrågavarande såsom kyllagerhus betecknade byggnaderna icke är att uppmuntra eller föranleda till lagring av smör i spekulationssyfte. Det förutsättes alltså, att utförseln av det för export avsedda smöret äger rum så skyndsamt som förhållandena medgiva, sedan kontroll verkställt. Till förtydligande av syftet med de nu ifrågavarande byggnaderna anser riksdagen lämpligt, att dessa icke benämnas »lagerhus» utan »kontrollstationer för smör och ägg».

Beträffande byggnadernas förläggning och utförande har i propositionen angivits, att de av jordbruksutredningen framlagda förslagen böra betraktas såsom allenast preliminära. Prövning och godkännande av de slutliga byggnadsförslagen skulle ankomma på Eders Kungl. Maj:t. Här emot har riksdagen intet att erinra, men önskar framhålla, att det — med hänsyn till den mot jordbruksutredningens förslag i vissa avseenden framkomna kritiken — synes erforderligt, att förnyad ingående utredning kommer till stånd rörande omfattningen av dessa anläggningar, varvid möjligheterna till ett tillfredsställande utnyttjande av utrymmena i byggnaderna böra närmare undersökas. Vidare böra jämväl spörsmålen om byggnadernas förläggning och utförande ytterligare prövas. I detta sammanhang bör enligt riksdagens mening dessutom undersökas, huruvida icke tomtplats i Malmö och Göteborg kunde erhållas kostnadsfritt, evad det gäller tomtupplåtelse eller marköverlåtelse. För den händelse den inom Malmö frihamn ifrågasatta tomten kommer i fråga, torde nödiga åtgärder oundgängligen vidtagas för att säkerställa möjligheten till tullfri

återinförsel från frihamnsområdet av smör, som icke blivit exporterat. Med avseende å byggnadernas uppförande synes, på grund av de därmed förenade betydande kostnaderna, böra tagas under övervägande, huruvida icke, särskilt i vad angår Göteborg, arbetet lämpligen kunde utföras etappvis.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 266 punkterna 12—14 samt motionerna I: 336 tredje punkten och II: 548 tredje punkten

*dels* såsom statsbidrag till täckande av kostnaderna för svenska smörprovningarnas verksamhet för budgetåret 1930/1931 under nionde huvudtiteln anvisat ett extra reservationsanslag av 81,900 kronor;

*dels* beslutat, att genom statens försorg kontrollstationer för smör och ägg skola anläggas i Malmö och Göteborg för här ovan angivna syften och i överensstämmelse med plan, som av Eders Kungl. Maj:t godkännes;

*dels* för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »kontrollstationer för smör och ägg» anvisat ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor att utgå av lånemedel;

*dels ock* bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som må finnas erforderliga för smörexportens koncentrerings — på sätt framgår av riksdagens yttrande här ovan — samt för exportsmörets intagande i kontrollstationerna i Malmö och Göteborg i och för kontroll, skötsel och förvaring före exportens verkställande.

Genom riksdagens beslut förlidet år torde få anses fastslaget, att en utvidgad kontroll över exportsmöret är av behovet starkt påkallad liksom också att en koncentrerings av smörexporten är en förutsättning för åvägbringande av en sådan kontroll. Den utredning, som på så sätt ovan nämnts skulle föregå utförandet av de i sådant syfte av riksdagen beslutade kontrollstationerna i Malmö och Göteborg, vore närmast avsedd att klarlägga den erforderliga omfattningen av dessa anläggningar ävensom frågan om deras lämpligaste förläggning, därvid bland annat möjligheterna till ett tillfredsställande utnyttjande av utrymmena i byggnaderna skulle närmare undersökas. Utredningen har efter uppdrag av Kungl. Maj:t under samverkan med styrelsen för svenska smörprovningarna verkställts av lantbruksstyrelsen, som den 30 april 1931. avgivit betänkande i ämnet. Betänkandet, varav utskottet tagit del, omfattar fullständigt förslag till uppförande av kontrollstationsbyggnader i Malmö och Göteborg med ritningar och kostnadsförslag samt redogörelse för byggnadernas närmare utformning och inredning. I detta förslag har icke några utrymmen beräknats för förvaring av exportägg, då lantbruksstyrelsen utgått från att exportäggen skulle såsom hittills kunna på ett betryggande sätt av smörprovningarnas tjänstemän kontrolleras i exportörernas egna lagerlokaler. Vid beräkning av utrymmet för exportsmöret har lantbruksstyrelsen ansett sig böra i huvudsak begränsa sig till det nuvarande behovet. Emellertid har vid planläggningen möjligheterna hållits öppna för utvidgning genom på- eller tillbyggnad, därest en framdeles inträffande starkare ökning av smörexporten eller annat tillstötande

*Utskottet.*

behov skulle sådant påkalla. Några utrymmen för djupkylning, såsom från början tänkts, har styrelsen av vissa skäl icke räknat med. Den i lantbruksstyrelsens ifrågavarande förslag beräknade sammanlagda golv-ytan understiger den av jordbruksutredningen ursprungligen beräknade med omkring 48 procent. Vid planläggningen har styrelsen vidare räknat med, att varje exportör skall erhålla sitt särskilda intag direkt från gatan för att därigenom beredas möjlighet att verkställa in- och utlastning ostört av övriga exportörer och på tid som bäst passar honom. Lantbruksstyrelsen har för lagerlokalerna stannat för en nedkylningstemperatur av  $+8^{\circ}\text{C}$ ., vilket ansetts fullt tillräckligt för det avsedda ändamålet. Enligt det framlagda förslaget skulle kostnaderna — under förutsättning av ett visst förläggningssalternativ — för själva byggnaderna inklusive kylmaskineri och korkisolering uppgå till för kontrollstationen i Malmö 970,000 kronor och för kontrollstationen i Göteborg 850,000 kronor eller tillhoppa till 1,820,000 kronor. Beträffande Göteborgsstationen skulle tillkomma vissa ytterligare kostnader dels för erforderlig tomtmark 139,500 kronor dels för framdragande av järnvägsspår omkring 26,800 kronor. Med avseende å de kontrollavgifter och hyror, som inläggningen i kontrollstationerna kunde komma att betinga, har lantbruksstyrelsen framhållit bland annat att dessa avgifter och hyror måste vägas mot varandra och därför fastställas samtidigt. Då inkomsten av en eventuell kontrollavgift vore helt beroende av smörexportens utveckling och med hänsyn till den tid som komme att förflyta, innan kontrollstationerna kunde träda i verksamhet, har styrelsen ansett det olämpligt att nu träffa något definitivt avgörande beträffande kontrollavgiftens storlek. I betraktande härav har lantbruksstyrelsen icke heller ansett sig kunna för närvarande avgiva något bestämt förslag i fråga om hyornas storlek.

Vidare innefattar förenämnda betänkande förslag i fråga om smörexportens och smörkontrollens koncentrerings, gående ut på att export av smör skulle kunna få ske allenast efter särskilt tillstånd och under villkor, bland annat, att före utförseln i varje förekommande fall smöret skulle av exportören intagas och uppställas i av honom förhyrd lokal i statens kontrollstation för smör och ägg i Malmö eller Göteborg. Härvid har jämväl till ingående prövning upptagits bland annat från Kalmar läns södra hushållningssällskap och Hallands läns hushållningssällskap gjorda framställningar att få utan att den erforderliga kontrollen skulle behöva ske vid kontrollstationerna i Malmö eller Göteborg utföra smör över Kalmar respektive Halmstad.

Slutligen ger betänkandet vid handen att utsikter synas föreligga för att vissa olägenheter i fraktkostnadsavseende genom en koncentration av smörkontrollen skola kunna genom i utsikt ställt tillmötesgående från järnvägsstyrelsens sida i viss grad bliva avhjälpda. Vid lantbruksstyrelsens betänkande finnas fogade uppgjorda förslag till köpe- och arrendekontrakt

ävensom förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 15 december 1922 (nr 572) med vissa bestämmelser att lända till efterrättelse vid utförelse ur riket av smör.

I motionen I:171 göres gällande, att uppförande av de tilltänkta kontrollstationerna kunde befaras komma att medföra allvarliga olägenheter för exporten, bland annat på grund av de omkostnader smörets intagande i kontrollstationernas kyllagerhus skulle föranleda, samt att därför ifrågasättande anordningar komme att gagna varken det svenska jordbruket eller handeln med smör. Enligt motionärens mening borde därför det för uppförande av de ovan berörda kontrollstationerna beviljade beloppet icke tagas i anspråk, förrän en fullständig utredning på vad sätt betryggande smörkontroll borde utövas blivit underställd riksdagens prövning.

I vissa till utskottet inkomna skrivelser hava påpekanden gjorts i enahanda syfte.

Ehuru väl det icke torde kunna förnekas att den hittillsvarande smörkontrollen haft en fördelaktig inverkan jämväl med avseende å exportsmörets kvalitet delar utskottet givetvis den meningen att arbetet i sådant syfte med nödvändighet måste inrikta sig på i främsta rummet vissa positiva åtgärder av det slag, motionären påpekat och varit till såväl 1930 års som innevarande riksdag beviljat anslag. Den stora betydelsen av att genom en effektiv kontroll vinna garantier för att endast smör av prima kvalitet exporteras torde dock icke kunna nog understrykas. Åt denna uppfattning synes ock 1930 års riksdag givit tydligt uttryck genom anvisande av ovanberörda betydande summor för smörkontrollens ordnande, bland annat genom uppförande av kontrollstationerna i Göteborg och Malmö. Icke minst viktigt torde härvidlag vara att vid ankomsten till destinationsorten några anmärkningar icke med skäl kunna göras mot smörets konsistens. I detta avseende torde emellertid de nuvarande förhållandena hava lämnat åtskilligt övrigt att önska, vilket ock varit en icke oväsentligt bidragande orsak till det svenska smörets för närvarande mindre gynnsamma ställning på den engelska marknaden.

Utskottet kan icke finna några sådana omständigheter hava inträffat, som torde böra föranleda riksdagen att i år intaga en förändrad ställning beträffande kontrollstationerna i Malmö och Göteborg. Utskottet vill härvid framhålla, att lantbruksstyrelsen i sitt till utskottet avgivna utlåtande med eftertryck framhållit, att med hänsyn till den hårda konkurrens, som för närvarande kännetecknade alla marknader och ej minst smörmarknaden, förhållandena ovillkorligen krävde det noggrannaste aktgivande på produktionens kvalitet ävensom effektiv kontroll däröver, att export av mindervärdig vara, som kunde verka nedsättande på produktionens anseende och hämma dess avsättning, såvitt möjligt förhindrades samt att styrelsen ur denna synpunkt alltjämt måste vidhålla sin uppfattning om nödvändigheten av

att snarast möjligt på ett eller annat sätt effektiva åtgärder vidtoges i syfte att tillförsäkra den svenska smörexporten största möjliga säkerhet i nyss nämnda hänseenden. Utskottet håller sålunda före, att de ifrågasvarande anläggningarna, varom det enligt riksdagens beslut för lidet år ankommer på Kungl. Maj:t att närmare bestämma, böra bringas till utförande och att detta med hänsyn till förhandenvarande förhållanden på smörexportmarknaden bör ske så fort som omständigheterna det kunna medgiva. Ett uppskov på sätt i motionen I:171 avses skulle enligt utskottets mening vara att ställa förevarande viktiga fråga på en alltför oviss framtid.

Med avseende särskilt å de uttalade farhågorna för ökade kostnader på grund av exportsmörets inläggning i de ifrågasatta kontrollstationerna måste uppmärksammas, att ifrågasvarande kostnader icke böra jämföras med omkostnaderna för smörets förvaring i exportörernas nuvarande lagerlokaler, vilka lokaler, enligt vad utskottet erfarit, som regel äro synnerligen otillfredsställande och vilka i annat fall skulle påkalla genomgripande förändringar med avseende å kylanordningar o. d. för att kunna fylla de krav i förevarande avseende, som måste uppställas. Härtill kommer att genom smörets inläggning i kontrollstationerna vissa besparingar torde kunna vinnas med avseende å arbets- och transportkostnader. Å andra sidan är det givetvis av vikt att icke kravet på förräntning och amortering av det i kontrollstationerna nedlagda kapitalet få leda till att exporthandeln med smör därigenom pålägges större bördor än den kan bära, då smörpriset eljest kan bli lidande därpå till men för mejerihanteringen i dess helhet.

Utskottet vill slutligen framhålla angelägenheten av, att det slutliga ställningstagandet till förevarande fråga sker med behörigt beaktande av alla de olika faktorer, som äro av betydelse för spörsmålets lyckliga lösning.

I de likalydande motionerna I:147 och II:217 framhålla motionärerna, att koncentrereringen av smörexporten till allenast Göteborg och Malmö kunde befaras medföra menliga följder för avsättningen, särskilt som enligt 1930 års riksdags beslut ingen utförsel över Östersjöhamn skulle ifrågakomma, samt hemställa, att utredning avseende anordnande jämväl i Kalmar av betryggande kontroll för export av smör och ägg måtte komma till stånd. Såsom i motionerna jämväl erinrats har Kalmar läns södra hushållningssällskap hos Kungl. Maj:t gjort framställning i enahanda syfte. Över denna framställning liksom bland annat över en av Hallands hushållningssällskap gjord framställning avseende Halmstads bibehållande såsom exporthamn för smör har lantbruksstyrelsen i sitt förenämnda betänkande yttrat sig. Beträffande den av Kalmar läns södra hushållningssällskap gjorda framställningen har lantbruksstyrelsen därvid under hänvisning till de jämförelsevis obetydliga olägenheter, som smörets överförande till kontrollstationen i Malmö eller Göteborg skulle med-



föra, ansett de förhandenvarande förhållandena icke kunna anses påkalla inrättande av en särskild smörkontroll för Kalmar län. Vidkommande Hallands läns hushållningssällskaps framställning har lantbruksstyrelsen i betraktande av den utveckling, som smörexporten över Halmstad numera tagit och då med hänsyn bland annat till den över Halmstad bedrivna fläskexporten ett intvingande av hallandssmöret i kontrollstationerna i Malmö eller Göteborg kunde befaras rubba det allmänna affärsläget i orten och medföra ekonomiska nackdelar för andra helt utomstående näringar, ansett det böra tagas under övervägande om icke en undantagsställning borde i förevarande avseende beredas smörexporten över Halmstad.

Med hänsyn till att de sålunda framkomna förslagen genom lantbruksstyrelsens förevarande betänkande för närvarande äro under Kungl. Maj:ts prövning, anser sig utskottet icke böra taga slutlig ståndpunkt till desamma. Utskottet vill emellertid härvid uttala, att den godtagna koncentreringsprincipen i förevarande avseende icke bör i och för sig utesluta, att, därest utvecklingen på ifrågavarande område skulle därtill föranleda, även annan hamn än Malmö och Göteborg skulle kunna efter ingående prövning av de särskilda förhållandena med avseende å exportkvantitetens storlek, inrikes transportförhållanden, möjligheten till lämpliga förbindelser med utlandet m. m. kunna medgivas som smörexporthamn under förutsättning självfallet tillika att sådana anordningar för kontroll, kylning o. d. kunna träffas, som i varje fall säkerställa det med statens åtgärder på ifrågavarande område avsedda syftet. Denna synpunkt synes utskottet ock böra beaktas i samband med det slutliga fastställandet av planerna för de ovanberörda kontrollstationsbyggnaderna i den mån densamma kan befinnas böra inverka på omfattningen av dessa byggnader.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att motionen I: 171 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- 2) att motionerna I: 147 och II: 217 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Johan Bernhard Johansson, Tjällgren, Gabrielsson, Dalberg* och *Karl August Johansson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Sköld, Hedlund* i Häste, *Carlström, Månsson* i Erlandsro och *Andersson* i Tungelsta.

---

### **Reservationer:**

- 1) av herr *Sederholm* mot utskottets motivering, samt
  - 2) av herr *Johan Bernhard Johansson* mot viss del av utskottets motivering.
-

*Bilaga.**Kungl. lantbruksstyrelsen.*

## Till riksdagens jordbruksutskott.

Sedan herr Örne i en inom riksdagens första kammare väckt, till Eder remitterad motion (nr 171) hemställt om uppskov med användningen av beviljat anslag till uppförande av kontrollstationer för smör och ägg, har kungl. lantbruksstyrelsen anbefallts att till Eder avgiva yttrande i ärendet.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

Motionärens hemställan utmynnar uti, att riksdagen måtte besluta, att det av riksdagen 1930 anvisade beloppet för uppförande av kontrollstationer för smör och ägg icke finge tagas i anspråk, förrän fullständig utredning av frågan, på vilket sätt betryggande smörkontroll bör utövas, blivit verkställd och förelagd riksdagen för prövning.

Såsom motiv för framställningen åberopas bland annat, att efter riksdagens beslut framförts synpunkter, som tyda på att förslagets realiserande kunde komma att medföra olägenheter av tidigare ej anad räckvidd.

Då lantbruksstyrelsen redan i sitt den 26 februari 1930 avgivna yttrande angående jordbruksutredningens förslag till vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande framlagt sina synpunkter på frågan om kontrollens utvidgande och den ifrågasatta koncentrationen av exporten till särskilda av staten uppförda kontrollbyggnader samt därvid framfört sin uppfattning om de fördelar och olägenheter, som förslagets genomförande kunde anses komma att medföra, vill styrelsen, innan styrelsen närmare ingår på frågans nuvarande läge, citera vissa delar av nämnda yttrande.

Lantbruksstyrelsen anförde bland annat:

»Den mer eller mindre statligt ordnade kontroll, som i olika länder för ändamålet organiserats, kan i stort sett sägas förekomma i två olika huvudtyper, den ena mera fullständig och genomgripande, syftande till en effektiv kontrollgranskning i exporthamn av praktiskt taget varje parti smör, som är avsett att utföras, den andra organiserad på ett mindre ingripande sätt, som visserligen möjliggör en ganska ingående uppsikt över de olika mejerierna och deras tillverkning av smör, men icke bereder tillfälle till specialkontroll över vart särskilt märke exportsmör.

Den först nämnda av ovanstående typer har huvudsakligen kommit till användning inom länder, där mejeriskötseln stått på en jämförelsevis låg ståndpunkt och där det alltså gällt att tillgripa även mycket långt gående och förty även kostsamma medel vid strävandena att upparbeta en export av smör. Till sådana länder kunna i första rummet räknas Finland och de egentliga baltiska staterna, för vilka upparbetandet av en smörexport, såsom nu skett, under andra förhållanden knappast varit tänkbart. Det förtjänar ock bemärkas, att anordningar enligt denna typ

av naturliga skäl lättast kommit till stånd, där exporten sker över en enda hamn.

Den andra typen, som givetvis är mindre dyrbar, har tjänat till föredöme för på området vidtagna åtgärder särskilt i Danmark och Holland, en omständighet som förtjänar särskilt beaktande, då dessa länder som bekant intaga ett utomordentligt framstående rum på den internationella smörmarknaden.

Den i Sverige ordnade kontrollen, som i likhet med den danska och den holländska kommit till stånd, först sedan smörtillverkningen inom respektive länder nått en jämförelsevis hög grad av utveckling, ansluter sig närmast till den senare typen, om den ock, särskilt genom den på senare tid införda s. k. veckokontrollen, har viss anknytning jämväl till den först omnämnda typen. Det av jordbruksutredningen framlagda förslaget kan i viss mån sägas i sig innefatta det väsentliga av det, som representerar båda de olika typerna. Ett genomförande av förslaget ifråga skulle alltså med hänsyn till den svenska smörexporten innebära möjligheter till ett mera omfattande kontrollförfarande, än kanske något annat land i Europa för närvarande tillämpar. Huruvida förhållandena i Sverige verkligen äro sådana, att en så radikal och till följd därav kostsam anordning därav kan anses fullt motiverad, kan måhända sättas ifråga.

Här ovan har redan anförts, att den nuvarande kontrollen över det svenska exportsmörets såväl tillverkning som beskaffenhet är i behov av ytterligare fulländning.

Lantbruksstyrelsen håller i likhet med jordbruksutredningen före, att uppmärksamheten härvid i första hand bör riktas på ett fullständigande av kontrollen vid utförseltillfället i syfte att, i den mån så ske kan, samtliga till export avsedda smörmärken för varje vecka underkastas kvalitetsbedömning och kontroll av vattenhalten. Därjämte bör, och detta är kanske det viktigaste, smörets hållbarhet göras till föremål för mera ingående undersökningar, varjämte torde böra tagas under övervägande, huruvida bestämd nettovikt å smörförpackningarna bör fastställas.

Som en mycket viktig del av jordbruksutredningens förslag i förevarande avsende framstår smörexportkontrollens koncentring till endast två platser, Malmö och Göteborg. En sådan koncentring har ganska länge varit ett önskemål. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att exportkontrollen aldrig kunnat göras i önskvärd grad effektiv, då möjlighet stått öppen att utföra smör över vilken plats som helst. Visserligen hava i allmänhet endast jämförelsevis obetydliga partier utförts över andra orter än Malmö, Göteborg (och Trälleborg), men har det i stället stundom gällt partier, om vilkas fullgoda beskaffenhet man haft anledning hysa tvivelsmål och vilka därför kunnat befaras lända det svenska smörets anseende i utlandet till förfång. Lantbruksstyrelsen vill för sin del i princip tillstyrka jordbruksutredningens förslag i detta avseende.

Jordbruksutredningen har emellertid icke stannat vid att föreslå kontrollens sammanförande till Malmö och Göteborg, utan även fullföljt koncentringstanken genom att föreslå kontrollverksamhetens koncentring inom de nämnda städerna till för ändamålet uppförda storslagna med kylanordningar försedda byggnader, inom vilka man tänkt hela den för

export från respektive stad avsedda smörkvantiteten sammanförd under ett tak om ock allttjämt i viss mån under vård och besittning av de olika exportörerna. Tillika har förutsatts, att exportörerna skulle flytta sina kontor och magasinslokaler till byggnadskomplexen ifråga, vilka dimensionerats med hänsyn till att erforderliga utrymmen av olika slag där skulle finnas att förhyra.

Lantbruksstyrelsen har, såsom också redan anförts, sedan rätt lång tid tillbaka betraktat det som ett önskemål, att exporten av smör skulle kunna koncentreras till ett fåtal platser, varigenom kontrollen över smöret skulle kunna i väsentligen högre grad än hittills göras effektiv. Om, eller rättare under förutsättning, att en sådan koncentration skulle bli genomförd, har lantbruksstyrelsen vid övervägande av dessa förhållanden hållit före, att en nöjaktig kontroll över exportsmöret skulle vara möjlig att organisera med bibehållande av exportsmörets förvaring och erforderlig gransknings utförande i respektive exportörers egna lagerlokaler. Över dessas beskaffenhet och skötsel skulle emellertid det allmänna, det vill säga smörprovningarna, på ett eller annat sätt beredas tillfälle att utöva verksam kontroll, varvid i första rummet skulle uppställas fordran på förvaringslokalernas utrustande med lämpliga kylningsanordningar. På frågan om möjligheten för det allmänna att på ett verksamt sätt genomdriva sådana krav har lantbruksstyrelsen under hittills förhandenvarande omständigheter saknat anledning att närmare ingå. Så mycket synes emellertid antagligt, att härvid — i likhet med vad som torde vara fallet för åvägabringande av samtliga exportörers sammanförande under ett tak — särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser skola visa sig erforderliga, möjligen under riksdagens medverkan.

Lantbruksstyrelsen har emellertid trots sig hava anledning antaga, att i det vida övervägande flertalet fall villig medverkan i förevarande syfte skulle vara att påräkna av smörexportörerna. Det skulle så mycket säkrare bli fallet, om — vilket icke synes orimligt — möjlighet bereddes exportör av smör att från den föreslagna mejerilånefonden och på för denna i allmänhet gällande villkor erhålla lån för anordnande av fullt tillfredsställande smörlagringslokaler.

Kontrollfrågans lösning efter dessa linjer utesluter givetvis icke på något sätt behovet av för själva kontrollmyndigheten erforderliga lokaler såväl i Malmö som i Göteborg. Till sådana lokaler räknas då icke endast tidsenliga, lämpliga och fördelaktigt belägna utrymmen för expedition, kontor och med kylningsanordningar utrustade provningslokaler, utan även tillräckliga laboratorier för undersökningar av ovan nämnda slag. Möjligen borde därjämte beredas tillgång till avkylda lokaler, i vilka smör från å annan ort verkssamma exportörer kunde mottagas till provning samt kortare tids förvaring. Behovet av sådana lokaler kan emellertid med säkerhet beräknas vara förhållandevis lätt att tillfredsställa.

Lantbruksstyrelsen har ansett sig böra på sätt, som skett, i korthet antyda de linjer, varefter styrelsen förut ansett här förevarande, för exportkontrollen nog så viktiga fråga möjligen kunna vinna en åtminstone i huvudsak tillfredsställande lösning. Denna bygger, såsom av det anförda torde framgå, på det beståendes grund, utnyttjar redan på området förefintliga resurser, ingriper jämförelsevis obetydligt i exporthandelns rörelsefrihet och ställer förhållandevis små anspråk på direkta anslag av statsmedel.»

Lantbruksstyrelsen finner icke anledning att ändra sin sålunda utta-

lade uppfattning, men anser sig dock i ärendet ytterligare böra anföra följande.

Ett mera avgjort ställningstagande till den föreliggande frågan försvåras för närvarande i hög grad av den allmänna osäkerhet, som särskilt på senaste tiden inträtt med hänsyn till möjligheten och önskvärdheten av den svenska smörproduktionens bibehållande vid nuvarande nivå, respektive dess uppdrivande därutöver. Detta spörsmål sammanhänger givetvis intimt med frågan om utsikterna för ett sådant prisläge för smör å de för svensk export av denna vara tänkbara marknaderna, att produktion av smör, avsett för export, kan beräknas komma att bli ur ekonomisk synpunkt fördelaktig.

Om också läget i förenämnda hänseenden icke utan vidare kan sägas vara sådant, att åtgärder i här förevarande syfte skäligen icke böra vidtagas, så kan å andra sidan icke förnekas, att en viss försiktighet synes vara tillräddig. Ovissheten om vad framtiden bär i sitt sköte är nämligen på flera avgörande punkter allt för påtaglig.

Först må då framhållas osäkerheten ifråga om den nu pågående jordbrukskrisens varaktighet och sättet för dess avveckling. Skulle prisläget för smör under en längre tid komma att hålla sig på en låg nivå, torde med tämlig visshet kunna antagas, att produktionen av smör kommer att väsentligen nedgå. Otänkbart är icke heller, att man med hänsyn till nu rådande överproduktion av jordbruksprodukter, vilken i någon mån kan sägas sträcka sig även till smöret, kan komma att finna lämpligt söka inskränka produktionen av denna vara. I detta sammanhang må även erinras om de ingalunda betydelselösa strävanden, som inom de länder, där det svenska exportsmöret hittills haft sin säkraste marknad, inriktats på åstadkommande av en viss självförsörjning ifråga om denna vara. En framgång för dessa strävanden skulle för visso icke undgå att utöva ett starkt nedsättande inflytande på möjligheten över huvud taget av export utav svenskt smör.

Lägger man här till de ansträngningar, som för närvarande göras att på olika vägar öka den inhemska konsumtionen av smör, så lär man icke utan fog kunna säga, att hela den svenska smörexportfrågan ingalunda befinner sig i det trygga och även för framtiden säkra läge, som önskligt vore.

Även den smörexport, som för närvarande äger rum, är underkastad en viss osäkerhet med hänsyn till destinationen, i det att fördelningen mellan England och kontinenten av den för export avsedda myckenheten smör ingalunda är jämn, utan tvärt om varierar ganska avsevärt, ett förhållande som i sin mån försvårar planläggandet av de tilltänkta kontrollstationerna.

Ett annat osäkerhetsmoment, som torde förtjäna ett visst beaktande, är de konsekvenser, som nu pågående statsunderstödda organisationssträvanden inom mejeriskötselns och smörhandelns område kunna få. Skulle dessa strävanden — såsom ansetts önskvärt — leda till en mer eller mindre genomförd koncentration av smörexporten eller större förändringar i dennas vägar, torde det säga sig självt, att de beslutade kontrollstationernas omfattning och inredning ej kunna undgå att påverkas därav.

Det är bekant, att de nuvarande smörexportfirmorna icke utan bekymmer motse den avsedda tvångsinflyttningen i kontrollstationerna. De framhålla därvid särskilt de enligt deras uppfattning allt för höga hyres-

kostnader, som därvid skulle komma att åvila deras rörelse och som i sista hand skulle komma att drabba mejeriernas mjölkleverantörer. Lantbruksstyrelsen, som på grund av Kungl. Maj:ts uppdrag för närvarande har bland annat frågan om utmätandet av skäligen hyror inom kontrollstationerna under utredning, kan ännu ej bestämt uttala sig härom, men finner dock utredningen hava givit vid handen, att de fördelar i vissa hänseenden, vilka enligt beräkning skulle kompensera den jämförelsevis höga hyran, i själva verket knappast äro att i antagen omfattning räkna med.

Om också av vad ovan anförts läres framgå, att tidpunkten för ett statligt ställningstagande i föreliggande fråga är långt ifrån den bästa, vill lantbruksstyrelsen å andra sidan med eftertryck framhålla, att med hänsyn till den hårda konkurrens, som för närvarande kännetecknar alla marknader och ej minst smörmarknaden, förhållandena ovillkorligen kräva det noggrannaste aktgivande på produktionens kvalitet ävensom effektiv kontroll däröver, att export av mindervärdig vara, som kan verka nedsättande på produktionens anseende och hämma dess avsättning, såvitt möjligt förhindras. Ur denna synpunkt måste lantbruksstyrelsen allttjämt vidhålla sin uppfattning om nödvändigheten av att snarast möjligt på ett eller annat sätt effektiva åtgärder vidtagas i syfte att tillförsäkra den svenska smörexporten största möjliga säkerhet i nyss nämnda hänseenden.

Stockholm den 3 mars 1931.

ERIK INSULANDER.

*Georg von Zweigbergk.*

---

*Kungl. lantbruksstyrelsen.*

Till riksdagens jordbruksutskott.

Sedan till Eder remitterats två likalydande, inom riksdagen av herr Petrus Nilsson m. fl., respektive herr Heiding m. fl. väckta motioner (I:147 och II:217) med yrkande, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag att även i Kalmar måtte anordnas betryggande kontroll för export av smör och ägg, har kungl. lantbruksstyrelsen anbefallts att häröver till Eder avgiva yttrande.

Motionärerna åberopa till stöd för sin framställning en av Kalmar läns södra hushållningssällskap den 15 december 1930 till Kungl. Maj:t avläten skrivelse om vidtagande av åtgärder för verkställande i Kalmar av föreskriven kontroll av exportsmör genom där uppfört kyllagerhus eller, om detta icke kunde ske, att Kungl. Maj:t täcktes föreskriva, att export av smör från sällskapets samt närgränsande områden finge efter kontroll på annat sätt än genom intagande av smöret i kontrollstationerna i Malmö och Göteborg utföras ur riket.

Genom beslut den 20 september 1930 har Kungl. Maj:t uppdragit åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning angående det närmare anord-

andet av de utav riksdagen beslutade kontrollstationerna för smör och ägg i Malmö och Göteborg och därmed sammanhängande omständigheter, bland annat, huruvida smörexport bör få äga rum, förutom över Malmö och Göteborg, jämväl över annan hamn. Förenämnda skrivelse av Kalmar läns södra hushållningsällskap har Kungl. Maj:t genom remiss den 18 december 1930 överlämnat till lantbruksstyrelsen för att tagas under övervägande vid det styrelsen sålunda ålagda utredningsarbetet.

Med anledning av förenämnda uppdrag har lantbruksstyrelsen redan under utredning dels frågan om vilken betydelse för landets mejerihantering, en direkt smörexport över Kalmar kan anses innebära, dels ock möjligheten av vidtagande utav särskilda åtgärder för en sådan direkt export utan att därigenom den för hela landets mejerihantering så betydelsefulla skärpning av kontrollen över exportsmöret, som en koncentration av smörexporten till endast ett par exportorter avser, komme att äventyras.

Då ifrågavarande spörsmål sålunda redan är under utredning, synes det styrelsen, som om föreliggande motioner icke borde föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Stockholm den 4 mars 1931.

ERIK INSULANDER.

*Georg von Zweigbergk.*